

Hvad må man, hvad skal man?

En bygning kan i princippet holde evigt, hvis der bliver passet ordentligt på den, og den holder bedst hvis den løbende bliver vedligeholdt korrekt. Derfor stiller Grønlands National museum & Arkiv krav om, at ejere vedligeholder deres fredede bygninger rigtigt. Det vil sige, at man skal vælge de originale byggematerialer, der bevarer bygningens karakter, og selv banal vedligeholdelse skal tage hensyn til den håndværksmæssige tradition, som bygningen repræsenterer.

En fredet bygning behøver imidlertid ikke at være dårligt vedligeholdt, fordi der er slidte overflader. For kraftigt istandsatte huse risikerer at miste deres særlige karakter – deres "sjæl". Hvordan man opnår den rette balance mellem vedligeholdelse og patina, rådgiver Grønlands National museum & Arkiv gerne den enkelte ejer om.

Et smukt hus i farve, form og skala

Et hus efter en voldsom renovering
- uden harmoni og identitet

Generelt skal man ikke have tilladelse fra Grønlands Nationalmuseum & Arkiv til almindelig vedligeholdelse. Det vil sige arbejder, der ikke ændrer på bygningens farver, overflader, materialer, omfang og indretning, og hvor vedligeholdelsesarbejdet ikke indebærer egentlig udskiftning af materiale. I kan altid kontakte Grønlands Nationalmuseum og Arkiv hvis i er i tvivl om hvilke materialer der er blevet brugt.

Man kan altså sagtens male sit hus, udbedre en revne, pletmale et vindue eller udskifte en enkelt tagspån uden at involvere myndighederne. Blot skal man huske at bruge samme materialer, maling eller mørtel som de oprindelige. Det vil sige at f.x. at der skal bruges klassiske malematerialer som linolie og disse produkter har garanti for at holde i flere hundrede år og fordi linolie og træ arbejder godt sammen. Linolie findes i dag som fabriksfremstillet linoliemaling og man skal sikre sig at malekoden er 00-1. Linoliefarver bruges overalt til facader og vinduer, døre, vindskeder m.m. Bemærk at linoliemaling ikke er det samme som "oliemaling", så man skal sikre sig at den ikke er terpentinholdig og at det ikke er Alkydmaling/Plastmaling eller Alkydoliemaling. De sidstnævnte har slet ikke

linoliens gode egenskaber i form af indholdet af linolie, dvs. vedhæftning og åbenhed. Alkydmaling/plastmaling er i virkeligheden en lakfarve og er al for tæt og for hård og for usmidig og har dårlig vedhæftning i træ og lader ikke fugten komme ud fra træet og resulterer rådnet træ bag malingen. Hvis man skal være sikker på at det ikke er Alkydmaling/Plastmaling, så kan man brække et stykke maling og brænde det med en lighter – enten lugter det af harpiks hvilket er godt eller så lugter det af plastik og er mindre godt – det kan på sigt blive meget dyrt.

Rigtig malerbehandling

Efter akryl/plastikmaling

Begrebet vedligeholdelse i bygningsfredningslovens forstand er derfor mere snævert end i almindelig forstand. Mange arbejder, som ejere og håndværkere betragter som vedligeholdelse, kræver en tilladelse fra Grønlands National museum & Arkiv . Er man i tvivl om, hvorvidt et arbejde kan betegnes som almindelig vedligeholdelse eller ej, kan man kontakte Grønlands National museum & Arkiv. Både små og store ændringer kræver tilladelse. Lige fra en tagomlægning eller flytning af en skillevæg inden døre til opsætning af et skilt på facaden. Grunden til, at alle arbejder på en fredet bygning kræver tilladelse, er, at det derved sikres, at de ændringer, der gøres på en fredet bygning, fastholder eller forbedrer fredningsværdierne. Bygningsændringer med forkerte materialer og forkert udførelse kan nemlig medføre, at en bygning efterhånden mister de værdier og det særpræg, der gjorde den fredningsværdig.

Bygningsarbejder i en fredet bygning **uden tilladelse er ulovlige arbejder.**

Er der foretaget ulovlige arbejder på eller i en fredet bygning, kan Grønlands Nationalmuseum & Arkiv forlange, at ejeren bringer de pågældende forhold tilbage til det tidligere – for egen regning. Det gælder også, hvis de ulovlige arbejder er udført af en tidligere ejer!

En fredet bygning er ikke et museum, men det er vigtigt at fastholde eller styrke bygningens særlige kvaliteter og særpræg, når der skal ske ændringer. Vi taler om bevaring af bygningens bærende fredningsværdier. Bygningen kan sagtens restaureres og renoveres og hvor der skabes plads til et moderne liv med skæve gulve, så rum og sprossede vinduer. I de senere år er det blevet et trend at skabe et moderne liv i de gamle huse i mange lande.

Med den rigtige rådgivning og vejledning er det ofte muligt at tilpasse en ny funktion eller nutidig komfort i en fredet bygning uden at gå på kompromis med de bærende fredningsværdier.

Bevaringsprincipper i forbindelse med istandsættelse og reovering af ældre bygninger

De seks gode råd repræsenterer:

1. Løbende vedligeholdelse er den bedste og mest økonomiske form for bevaring.
2. Undersøg og forstå huset, før der foretages indgreb.
3. Gør kun det mest nødvendige og sørg for mindst muligt tab af oprindelige, originale materialer – det er langt den billigste løsning og den bedste
4. Foretræk reparation – frem for udskiftning, 'reovering' eller voldsom ombygning
5. Brug de traditionelle materialer og håndværksmetoder.
6. Bevar skævheder og slid og patina, i stedet for at udslette disse.
- Gamle huse må godt se gamle ud.

De seks dødssynder repræsenterer:

1. Huset vedligeholdes ikke
2. Der foretages ingen undersøgelser eller iagttagelse før ombygninger eller indgreb
3. Der laves alt for meget, for dyrt og for dårligt på huset
4. Der skiftes alt for meget ud.
5. Der benyttes nye materialer, hvor disse ikke er hensigtsmæssige – de trækvaliteter vi kan få i dag er industrielt fremstillet dvs. at de vokser forholdsvis hurtigt og dermed svagere i træcellestrukturen.
6. Huset rettes op og shines op, så det nærmest ligner et nyt hus.

<http://www.natmus.gl>